

**Методична експертиза проектів стандартів вищої освіти,
здійснена фахівцями Інституту вищої освіти НАПН України,
Національними експертами з реформування вищої освіти (проект Програми ЄС Еразмус+),
Національним Еразмус+ офісом в Україні (проект Програми ЄС Еразмус+)**

Перелік проектів стандартів вищої освіти для третього (*освітньо-наукового/ освітньо-творчого*) рівня, доктор філософії:

1. 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
2. 194 Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології
3. 251 Державна безпека

Перелік проектів стандартів вищої освіти для другого (*магістерського*) рівня:

1. 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
2. 251 Державна безпека

Перелік проектів стандартів вищої освіти для першого (*бакалаврського*) рівня:

1. 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Експертиза здійснена такими фахівцями:

- В.І. ЛУГОВИЙ, д.пед.н., проф.; дійсн. член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Erasmus+ HERE team;
- С.А. КАЛАШНИКОВА, д.пед.н., проф.; член-кор. НАПН України, радник дирекції ІВО НАПНУ; Erasmus+ HERE team;
- О.П. ВОРОБІЙОВА, к.н.держ.упр., старший дослідник, с.н.с. відділу забезпечення якості вищої освіти ІВО НАПН України;
- Ж.В. ТАЛАНОВА, д.пед.н., проф., менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; г.н.с. відділу забезпечення якості вищої освіти ІВО НАПН України; *координатор експертної групи.*

Додаток: 30 арк.

_____ (підпис) «11» грудня 2023 р.	_____ (підпис) «11» грудня 2023 р.
І. І. ДРАЧ, Директор Інституту вищої освіти НАПН України	С. П. ШИТКОВА, Координатор Національного Еразмус+ офісу в Україні (Проект ЄС)

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Експерти:

- *Захарченко Вадим Миколайович*, доктор технічних наук, професор; проректор з науково-педагогічної роботи, Національний університет «Одеська морська академія»; Національний експерт Програми ЄС Еразмус+;

- *Калашнікова Світлана Андріївна*, доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України; директор Інституту вищої освіти НАПН України; засл. діяч науки і техніки України; Національний експерт Програми ЄС Еразмус+;

- *Таланова Жаннета Василівна*, доктор педагогічних наук, с.н.с., доцент; г.н.с. ІВО НАПН України; засл. діяч науки і техніки України; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні.

1. У складі розробників за окремими стандартами не можуть бути наявні дві особи від одного ВНЗ – суперечить Закону України «Про вищу освіту». Рекомендовано представляти у вигляді таблиці інформацію про розробників Стандарту, вказуючи прізвища, імена, по батькові та наукові ступені, вчені звання, посади й назви організацій, де вони працюють, відповідно до Метод. рекомендацій, а також надавати **окремими** списками розробників Стандарту – члени науково-методичної комісії/підкомісії та представники закладів вищої освіти.
2. Необхідно наводити дані про розгляд і схвалення Стандарту НМК та зазначати конкретну інформацію про те, пропозиції яких галузевих державних органів і галузевих об'єднань організацій роботодавців ураховані.
3. Розробниками не може вводитися додатковий пункт щодо обов'язковості стандарту, зміст якого суперечить Закону України «Про вищу освіту», адже стандарт вищої освіти **не є обов'язковим** для вищих навчальних закладів і **не застосовується** в процесі ліцензування вищих навчальних закладів.
4. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, має бути визначений *однозначно*, а не повторювати певний діапазон за Методичними рекомендаціями.
5. Загальна кількість кредитів ЄКТС, необхідних для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, визначена Законом України «Про вищу освіту», а ВНЗ має право скорочувати обсяг кредитів ЄКТС освітньої програми, але **тільки за рахунок визнання та перезарахування кредитів ЄКТС**, зокрема отриманих за попередньою освітньою програмою підготовки молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста).

Таким чином, щоб запобігти недоброчесній конкуренції за рахунок двічі-втричі скороченого терміну навчання, необхідно зазначити обмеження щодо обсягу перезарахованих кредитів з огляду на те, що обсяг освітньої програми підготовки молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста) складає 90-120 кредитів ЄКТС (тобто 1,5-2 роки).

Тож, якщо перезарахувати 120 кредитів ЄКТС, то це означає, що 100% освітньої програми підготовки молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста) відповідають 50% освітньої програми підготовки бакалавра (див. вимоги Метод. рекомендацій).

Наприклад:

- на базі повної загальної середньої освіти (11 класів) – 240 кредитів ЄКТС;

- на базі ступеня «молодший бакалавр» (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»)

ВНЗ має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, отримані в межах попередньої освітньої програми підготовки молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста):

- за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» **не більше, ніж 60** кредитів ЄКТС;
- за іншими спеціальностями **не більше, ніж 30** кредитів ЄКТС.

Практика має складати не менше 4 кредитів ЄКТС.

Мінімум 50 % обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю, **визначених стандартом вищої освіти**.

6. *Кваліфікація в дипломі* – це **освітня кваліфікація** та, за наявності, професійна кваліфікація (за Ст.7 Закону та Метод. рекомендаціями), тобто формулювання мають співпадати.
7. *Опис предметної області* – в якій саме теоретичній та професійній сфері отримуватиметься кваліфікація, яку саме теорію та практику вивчатиме, де та як застосовуватиме свою кваліфікацію

випускник – (1) об'єкти вивчення та діяльності, тобто, які *феномени, явища* або *проблеми* вивчаються, *де та як діятиме* випускник; (2) цілі навчання, тобто, *де та як очікувано застосовуватиме* випускник набуті компетентності; (3) теоретичний зміст предметної області, тобто *ключові поняття, концепції, принципи та їх використання* для пояснення фактів та прогнозування результатів у відповідній сфері; (4) *методи, методика та технології*, якими має оволодіти випускник для застосовування на практиці в професійній діяльності; (5) *інструменти та обладнання, пристрої, прилади*, які здобувач вищої освіти вчиться застосовувати і використовувати для професійної діяльності.

Тобто необхідно відповісти на питання – що таке «Назва Спеціальності», що вивчає, які цілі має, на якій теорії ґрунтується, які використовує методи, технології тощо, на якому обладнанні треба вміти працювати, якими інструментами оволодіти?

8. Атестація здобувачів вищої освіти (за ст. 6 Закону) здійснюється екзаменаційною комісією та стосується встановлення відповідності вимогам стандарту вищої освіти, тобто не за окремими навчальними дисциплінами, а за освітньою програмою.
9. Професійний стандарт – необхідно вказувати *реквізити* Професійного стандарту та *посилання* в Переліку нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти.
10. Кількість загальних і спеціальних компетентностей не може **набагато** (на 30% і більше) перевищувати кількість результатів навчання, має бути певне співвіднесення (Таблиця 2).
11. Компетентності/результати навчання стандартів мають *корелюватися* з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК (відповідно до Закону) (Таблиця 1) та між собою (Таблиця 2).
12. *Вимоги до кваліфікаційної роботи* – не можуть обмежувати автономію та академічну свободу (наприклад, визначати перелік та зміст регуляторних документів ВНЗ, терміни подання та оприлюднення).
13. *Загальна характеристика* – формат і назви пунктів мають витримуватися відповідно до Метод. рекомендацій.
14. Потребують доопрацювання деякі *описи предметних областей та працевлаштування випускників* задля конкретизації та розуміння розробниками освітніх програм, роботодавцями.
15. Рекомендовано використовувати поняттєво-термінологічний апарат нормативно-правових документів, передусім законів України «Про вищу освіту» та «Про освіту», дотримуватися ділового / наукового стилю у документі та не використовувати художні образи тощо, формулювати положення ясно та однозначно, уникати скорочень та умовних позначень.
16. Рекомендовано переглянути переліки компетентностей та результатів навчання в контексті відповідності дескрипторам НРК, передусім категорії «Автономія та відповідальність»:
  - **Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах;**
  - **Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб;**
  - Здатність до **подальшого навчання з високим рівнем автономності**.Компетентності та результати навчання саме цієї категорії більшість розробників стандартів фактично, а не формально, не представила в стандартах вищої освіти бакалаврського рівня.
17. **Описи предметної області для бакалаврського та магістерського рівнів за однією спеціальністю мають бути ідентичні – це характеристика сфери діяльності, а не характеристика рівня підготовки.**

Коментар

У результаті ознайомлення з проектами стандартів привертає увагу певна неузгодженість підходів у формулюваннях *компетентностей та результатів навчання*.

Наприклад, в одних випадках, *знання певних теорій* віднесені до компетентностей, а в інших – до результатів навчання. При цьому, це стосується знань одного рівня узагальнення.

У зв'язку з необхідністю, встановленою Законом України «Про вищу освіту», зазначати у стандарті вищої освіти як перелік компетентностей, так і перелік результатів навчання, доцільно визначити не тільки загальні підходи до їх формулювань, але й співвідношення між компетентностями та результатами навчання, які можна було б рекомендувати розробникам стандартів для їх доопрацювання та потім – розробникам освітніх програм у ВНЗ. Також, важливо розуміти, що компетентності та результати навчання мають бути *чітко та зрозуміло виписані*, адже

стандартами мають користуватися як розробники освітніх програм, так і *роботодавці*. Деякі словесні конструкції важко та неоднозначно сприймаються, тож потребують доопрацювання.

Пропозиції

1. **Формулювання та ієрархія компетентностей і результатів навчання.** Компетентності доцільно формулювати як «укрупнені» якості / характеристики особи, а саме: здатність ..., усвідомлення ..., дотримання..., цінування..., ініціативність ... і тому подібне.

З іншого боку, такі поняття, як знати (знання), розуміти (розуміння), уміти (уміння) тощо, спрямовані на щось конкретне, доцільно використовувати для формулювання результатів навчання. При цьому, слід враховувати, що програмні результати навчання мають бути «укрупненими» у *порівнянні* з результатами навчання за окремими начальними дисциплінами.

Наприклад, програмний результат навчання можна було б сформулювати як «Знати основні положення теорії устрою судна», а результати навчання за асоційованими навчальними дисциплінами могли б деталізувати знання зазначеної теорії і мали б бути безпосередньо *вимірюваними*.

Звісно «Знати...» – це результат навчання, причому найбільш простішим способом вимірюваний, але без якого неможливо набути компетентностей. З іншого боку, у стандартах рівень складності результатів навчання має бути вищим, ніж пропонують розробники, адже потім в освітніх програмах вони мають розкладатися на більш детальні та якомога вищого ступеня вимірюваності.

2. **Використання поняття «Здатність».** Іноді у проектах стандартів використовуються словосполучення типу «Здатність розуміти...», «Здатність продемонструвати знання, розуміння предметної області...», «Здатність використовувати знання для планування і організації проектування ...» і т. п.

Використання слова «здатність» у такому контексті слід визнати *недоцільним*, тому що у такому випадку формулювання відповідної компетентності / результату навчання «втрачає» обов'язковість відповідних знань, розумінь, умінь тощо. Тобто, якщо зазначити, що особа здатна використовувати знання для виконання якихось робіт, то це *прямо не означає*, що ця особа здатна виконувати самі роботи. У той же час, *важливим* для випускника у цьому випадку є саме здатність виконувати роботу.

Очевидно, такі формулювання є наслідком намагання «дослівного» використання другого дескриптора Рамки кваліфікацій ЄПВО (Application). У той же час, слід розуміти, що виконання зазначених робіт є неможливим без належних знань, умінь тощо.

Тому для результатів навчання:

- замість формулювань типу «здатність розуміти» краще використовувати фразу «пояснити ...»;

- замість формулювань типу «здатність продемонструвати знання ...» краще використовувати фразу «знати...», спрямовану на певні знання (звісно, що знання, як і усі інші результати навчання, мають демонструватись!);

для компетентностей:

- замість формулювань типу «здатність використовувати знання для планування і організації проектування» краще зазначити «здатність планувати та організувати ...».

3. **Взаємозв'язок компетентностей і результатів навчання.** Доцільно під час розроблення переліків компетентностей та результатів навчання звертати увагу на *наявність кореляції між ними*.

Наприклад, якщо зазначається компетентність типу «здатність організувати роботу керованого колективу виробничого підрозділу (бригади, дільниці, цеху), її планування», то у програмних результатах навчання мають бути відображені відповідні знання / уміння / навички тощо. Іншою мовою – некоректно зазначати компетентність та не передбачити адекватні результати навчання. Зрозуміло, що 100-відсоткова відповідність не можлива на такому рівні узагальнення, але хоча б «укрупнена» кореляція має бути (з цією метою важливо коректно скласти матрицю відповідності – таблиця 2).

4. **Взаємозв'язок компетентностей і дескрипторів/описів рівнів Національної рамки кваліфікації.** Фактично стандарти *не доводять свою відповідність бакалаврському рівню НРК*, адже не надають бакалавру відповідного рівня *автономії і відповідальності*, зокрема «управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах», «відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб». Тобто розробники не довіряють бакалавру, за інерцією залишаючи його на більш низькому рівні кваліфікації, ніж вимагає Національна рамка кваліфікацій та Європейські метарамки кваліфікацій,

що неприпустимо, адже ринок праці, роботодавці очікують, нарешті, сформованого фахівця по завершенню бакалаврату, а випускники очікують бути конкурентоздатними.

Принципово – формулювання запропонованих компетентностей стандарту важливо не тільки співвіднести з категоріями НРК (знання; уміння; комунікація; автономія і відповідальність), а, головне, *порівняти* з описом/змістом компетентностей за НРК, щоб виявити та довести відповідність конкретному рівню вищої освіти (з цією метою важливо коректно скласти матрицю відповідності – Таблиця 1). У таблиці 1 необхідно використовувати тільки наведені в переліку стандарту загальні та спеціальні компетентності.

ПРИКЛАД:

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК

(за рівнем доктора філософії/доктора мистецтв)

Класифікація компетентностей за НРК	Знання Зн1 Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності	Уміння/навички Ум1 Спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики Ум2 Започаткування, планування реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності Ум3 Критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей	Комунікація К1 Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому К2 Використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях	Відповідальність і автономія АВ1 Демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності АВ2 Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення
Загальні компетентності				
ЗК1	Зн1			
ЗК2		Ум1		
ЗК3			К1	
ЗК4		Ум3		
...				
ЗК _n				АВ1
Спеціальні (фахові) компетентності				
СК1				АВ2
СК2	Зн1	Ум2		
СК3		Ум3		
...				
СК _n			К2	АВ2

(за рівнем магістра)

Класифікація компетентностей (результатів навчання) за НРК	Знання		Уміння/Навички		Комунікація		Відповідальність і автономія			
	Зн1	Зн2	Ум1	Ум2	Ум3	К1	К2	АВ1	АВ2	АВ3
	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень	Критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань	Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур	Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах	Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності	Зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Використання іноземних мов у професійній діяльності	Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів	Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів	Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії
Загальні компетентності										
ЗК1	Зн1									
ЗК2			Ум1						АВ3	
ЗК8						К1				
ЗК7						К2				
ЗК5	Зн2								АВ1	
Спеціальні (фахові) компетентності										
СК11									АВ2	
СК2			Ум1							
СК15							К2			

(за рівнем бакалавра)

Класифікація компетентностей (результатів навчання) за НРК	Знання		Уміння/Навички		Комунікація		Відповідальність і автономія						
	Зн1	Зн2	Ум1	Ум2	Ум3	К1	К2	АВ1	АВ2	АВ3	АВ4	АВ5	
	Концептуальні наукові та практичні знання	Критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	Поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання			Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації	Збір, інтерпретація та застосування даних	спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами	Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах	Формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти	організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп	Здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії
Загальні компетентності													
ЗК1	Зн1												
ЗК2			Ум1			К1			АВ3				
ЗКп	Зн2					К2			АВ1				
Спеціальні (фахові) компетентності													
СК11							К2		АВ2				
СК2			Ум1										

Експерти:

- **Володимир Іларіонович ЛУГОВИЙ**, доктор педагогічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України; дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Жаннета Василівна ТАЛАНОВА**, доктор педагогічних наук, професор; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України;
- **Оксана Петрівна ВОРОБІЙОВА**, кандидат наук з державного управління, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Висновок.

Потребує доопрацювання як редакційного, так і відповідно до структури та змісту Методичних рекомендацій. Структура стандарту має відповідати затвердженій формі. Також обов'язково необхідно узгодити опис предметної області, а також доопрацювати формулювання компетентностей та результатів навчання відповідно до рекомендацій та забезпечити відповідний рівень їх складності, використовуючи таксономію Блума, проєкт ЄС Тюнінг.

Матриці відповідності (таблиці) складені дещо некоректно, що призводить до непереконливої обґрунтованості переліків.

Назва розділу	Відповідність методичним рекомендаціям (коментарі та рекомендації)
Титульний лист	+
I Преамбула - зазначається назва Стандарту вищої освіти, назва, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та введено в дію;	відповідає
- вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників Стандарту – членів НМК, список залучених розробників, посади і назви організацій, де вони працюють;	Відповідає, але необхідно уточнити назву ЗВО без ДВНЗ, як інші назви ЗВО: Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування, заступник декана фінансово-економічного факультету, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
- наводяться дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК, зазначається інформація про врахування рекомендацій методичної експертизи та пропозицій галузевих державних органів, галузевих об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу;	Необхідно уточнити, адже методичної експертизи на 15.08.2023 не було: Стандарт розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні підкомісії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Науково-методичної комісії № 5 з бізнесу, управління та права Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол від 15 серпня 2023 р. № 3)
- зазначається дата та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти	відповідає
II Загальна характеристика	
- Рівень вищої освіти	відповідає
- Ступінь вищої освіти	відповідає

- Назва галузі знань	відповідає
- Назва спеціальності	відповідає
- Форми навчання	відповідає
- Освітня (і) кваліфікація (ї)	відповідає
- Професійна(і) кваліфікації	+
- Кваліфікація в дипломі	+
- Опис предметної області	<p>Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій.</p> <p><i>Пропозиція щодо редакції з урахуванням ICED-F 2013:</i></p> <p>Теоретичний зміст предметної області складають поняття, категорії і концепції фінансової теорії, які визначають закономірності функціонування й розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку; принципи, підходи до планування, скеровування, організації та контролю фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні.</p> <p>Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання, економіко-статистичні методи, методи економіко-математичного моделювання, методи прогнозування, моніторингу, контролю та цифрові технології в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку</p>
- Академічні права випускників	+
- Працевлаштування випускників	+
III - Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, та їх результатів навчання	+
IV Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти	+
V Перелік компетентностей випускника	
- Інтегральна компетентність	<p><i>Рекомендована редакція:</i></p> <p>«Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у професійній діяльності»</p> <p>Професійна діяльність, що потребує розв'язання таких задач, не обмежується діяльністю тільки у сферах фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, отже випускники здатні розв'язувати такі задачі за потреби, працюючи в інших сферах</p>

<p>- Загальні компетентності</p>	<p>Необхідно зменшити перелік з 13 до 10 відповідно до Метод. рекомендацій</p>
<p>- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>СК01 фактично звужує ЗК06 до одного об'єкту дослідження та методу дослідження, причому без конкретного розуміння задля чого це потрібно в професійній діяльності. СК02 також не демонструє задля чого це розуміння потрібно в професійній діяльності. СК05 необхідно уточнити формулювання, адже за цією редакцією розуміємо, що бакалавр має набути здатність регулювати (<i>тобто розробляти нормативно-правові документи</i>) діяльність (<i>важливо зазначити чого або кого?</i>) у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, застосовуючи знання законодавства. СК06 фактично дублює ЗК05 та ЗК07 прив'язуючи їх до спеціальності. СК09 сформульована як загальна компетентність. Рекомендовано переглянути перелік з урахуванням цих пропозицій експертів і вище запропонованої редакції Опису предметної області, зокрема <i>відсутні</i> здатності до планування, скеровування, організації фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні</p>
<p>VI Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання</p>	<p><i>Рекомендовано порівняти перелік РН з переліками РН магістерського рівня та рівня доктора філософії – РН не можуть дублюватися для різних рівнів та мають відрізнятися за рівнем складності.</i></p> <p>Запропонований перелік демонструє фокус на теоретичних результатах навчання без прив'язки до професійної діяльності. До цього РН мають зависокий рівень складності, що не відповідає бакалаврському рівню, а саме:</p> <p>РН01. Визначати та пояснювати <i>економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки</i>, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.</p> <p>Визначати категорії, закони та, навіть, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки – це рівень, принаймні, доктора філософії.</p> <p>РН06 та РН17 різні за формулюванням, але ідентичні за змістом (методи та моделі складають теоретичні знання).</p> <p>РН10 та РН21 включають по кілька незалежних РН, а саме:</p>

	<p>РН10. (1) <u>Ідентифікувати</u> джерела та <u>розуміти</u> методологію визначення і методи отримання економічних даних, <u>збирати</u> та <u>аналізувати</u> необхідну фінансову інформацію, (2) <u>розраховувати</u> показники, що характеризують стан фінансових систем та їх <u>інтерпретувати</u></p> <p>РН21. (1) <u>Виконувати</u> функціональні обов'язки в групі, (2) <u>пропонувати</u> обґрунтовані фінансові рішення</p> <p>Рекомендовано переглянути перелік РН з урахуванням пропозицій експертів щодо спеціальних компетентностей та вище запропонованої редакції Опису предметної області (ISCED-F), зокрема <i>відсутні</i> результати навчання з планування, скеровування, організації фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні</p>
ВІІ Форми атестації здобувачів вищої освіти	
- Форми атестації	наявний
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	Пункт повернути, але не заповнювати
- Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів)	наявний
- Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	Пункт повернути, але не заповнювати
ВІІІ Вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії)	
	Розділ відсутній
ВІХ Вимоги професійних стандартів (за їх наявності)	
- Повна назва та реквізити відповідного Професійного стандарту	-
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту	-
ВІХ Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм з підготовки фахівців для професій, для яких запроваджене додаткове регулювання (за необхідності)	
	Розділ відсутній
ВІХІ Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти	
	+
Пояснювальна записка	
Працевлаштування	відсутня інформація
Таблиця 1	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду

	<p>переліків ЗК, СК, РН та з урахуванням Національної рамки кваліфікацій. Відповідність ЗК і СК дескриптору «Відповідальність і автономія» непереконлива та некоректна, зокрема у частині:</p> <p>АВ1 Управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами</p> <p>АВ2 Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах</p> <p>АВ4 Організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп</p> <p>АВ5 Здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії</p>
Таблиця 2	<p>Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН</p>

Експерти:

- **Володимир Іларіонович ЛУГОВИЙ**, доктор педагогічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України; дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Жаннета Василівна ТАЛАНОВА**, доктор педагогічних наук, професор; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України;
- **Оксана Петрівна ВОРОБІЙОВА**, кандидат наук з державного управління, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Висновок.

Потребує доопрацювання як редакційного, так і відповідно до структури та змісту Методичних рекомендацій. Структура стандарту має відповідати затвердженій формі. Також обов'язково необхідно узгодити опис предметної області, а також визначити компетентності та результати навчання за магістерським рівнем (ураховуючи рівні бакалавра та доктора філософії) з точки зору забезпечення рівня їх складності та відповідності НРК, використовуючи таксономію Блума та проект ЄС Тьюнінг.

Матриці відповідності (таблиці) складені дещо некоректно, що призводить до непереконливої обґрунтованості переліків – див. п.9, п.10 Загальних рекомендацій та Метод. рекомендації.

Назва розділу	Відповідність методичним рекомендаціям (коментарі та рекомендації)
Титульний лист	+
I Преамбула - зазначається назва Стандарту вищої освіти, назва, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та введено в дію;	відповідає
- вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників Стандарту – членів НМК, список залучених розробників, посади і назви організацій, де вони працюють;	Відповідає, але необхідно уточнити назву ЗВО без ДВНЗ, як інші назви ЗВО: Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування, заступник декана фінансово-економічного факультету, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
- наводяться дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК, зазначається інформація про врахування рекомендацій методичної експертизи та пропозицій галузевих державних органів, галузевих об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу;	Необхідно уточнити, адже методичної експертизи на 15.08.2023 не було: Стандарт розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні підкомісії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Науково-методичної комісії № 5 з бізнесу, управління та права Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол від 15 серпня 2023 р. № 3)
- зазначається дата та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти	відповідає
II Загальна характеристика	
- Рівень вищої освіти	відповідає
- Ступінь вищої освіти	відповідає

- Назва галузі знань	відповідає
- Назва спеціальності	відповідає
- Форми навчання	відповідає
- Освітня (і) кваліфікація (ї)	відповідає
- Професійна(і) кваліфікації	+
- Кваліфікація в дипломі	+
- Опис предметної області	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій. <i>Пропозиція щодо редакції з урахуванням ICED-F 2013:</i> <i>Теоретичний зміст предметної області</i> складають поняття, категорії і концепції фінансової теорії, які визначають закономірності функціонування й розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку; принципи, підходи до планування, скеровування, організації та контролю фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні. <i>Методи, методики та технології:</i> загальнонаукові і спеціальні методи пізнання, економіко-статистичні методи, методи економіко-математичного моделювання, методи прогнозування, моніторингу, контролю та цифрові технології в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
- Академічні права випускників	+
- Працевлаштування випускників	+
III - Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, та їх результатів навчання	+
IV Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти	+
V Перелік компетентностей випускника	
- Інтегральна компетентність	+
- Загальні компетентності	+
- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	У переліку СК наявні суперечності та дублювання щодо переліку ЗК, а саме: - СК3 та СК4 змістовно подібні та пов'язані й дублюють ЗК3, адже рішення обґрунтовуються саме на основі використання наукового, зокрема аналітичного і методичного, інструментарію. - СК9** та ЗК1 ідентичні по суті. З іншого боку, перелік СК не охоплює такі дескриптори НРК:

	<p>УмЗ Здатність розв’язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності</p> <p>АВ1 Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.</p> <p><i>Пропозиція щодо СК замість СК3 та СК4:</i> Здатність здійснювати управління у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку в складних, непередбачуваних умовах за наявності неповної або обмеженої інформації з використанням нових стратегічних підходів</p> <p><i>Пропозиція щодо редакції СК5:</i> Здатність розв’язувати складні задачі та проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку з урахуванням аспектів соціальної відповідальності, застосовуючи міждисциплінарні підходи.</p> <p>Рекомендовано переглянути перелік з урахуванням цих пропозицій експертів і вище запропонованої редакції Опису предметної області, зокрема відсутні здатності до планування, скеровування, організації фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні</p>
<p>VI Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання</p>	<p><i>Рекомендовано порівняти перелік РН з переліками РН бакалаврського рівня та рівня доктора філософії – РН не можуть дублюватися для різних рівнів та мають відрізнятися за рівнем складності.</i></p> <p>Запропонований перелік демонструє фокус на теоретичних результатах навчання, варто переформулювати з фокусом на певну дію, яка здійснюється з використанням певних теоретичних знань.</p> <p>До цього РН1, РН10 та РН11 мають завищений рівень складності, що не відповідає магістерському рівню, а саме:</p> <p>РН1. <u>Виявляти та оцінювати фундаментальні закономірності</u> розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, та у поєднанні з дослідницькими і управлінськими</p>

	<p>інструментами застосовувати для здійснення професійної діяльності.</p> <p>РН10. Обґрунтовувати актуальність досліджень, продукувати нові ідеї, висувати гіпотези, аргументувати висновки за результатами досліджень.</p> <p>РН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів для вирішення складних задач у професійній діяльності та міждисциплінарних контекстах.</p> <p>Виявляти закономірності, висувати гіпотези, модифікувати наукові підходи та методи – це рівень, принаймні, доктора філософії.</p> <p><i>Пропозиція щодо формулювання, як приклад:</i></p> <p>РН1. Планувати, організовувати фінансову діяльність та послуги, здійснювати моніторинг фінансових ресурсів організацій та осіб, використовуючи дослідницькі та управлінські інструменти на основі розуміння закономірностей функціонування та розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>Формулювання РН4 слід скорелювати з СК8, адже не всі будуть проводити власні дослідження або «доносити» тільки результати досліджень, <i>наприклад:</i></p> <p>РН4. Зрозуміло і недвозначно доносити, як усно, так і письмово, результати досліджень, власні знання, висновки та пояснення з питань функціонування сфери фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку фахівцям і нефахівцям, брати участь у фахових дискусіях, зокрема в міжнародному середовищі.</p> <p>Рекомендовано переглянути перелік РН з урахуванням пропозицій експертів щодо спеціальних компетентностей та вище запропонованої редакції Опису предметної області (ISCED-F), зокрема <i>відсутні</i> результати навчання з планування, скеровування, організації фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні</p>
<p>VII Форми атестації здобувачів вищої освіти</p>	
<p>- Форми атестації</p>	<p>наявний</p>
<p>- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)</p>	<p>наявний</p>
<p>- Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів)</p>	<p>Пункт повернути, але не заповнювати</p>

- Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	Пункт повернути, але заповнювати за потреби
VIII Вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії)	Рекомендовано визначити, яка саме СК до СК9 і СК10 та який саме РН до РН10, РН11, РН12 мають входити до визначених 30 %.
IX Вимоги професійних стандартів (за їх наявності)	Розділ відсутній
- Повна назва та реквізити відповідного Професійного стандарту	-
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту	-
X Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм з підготовки фахівців для професій, для яких запроваджене додаткове регулювання (за необхідності)	Розділ відсутній
XI Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти	+
Пояснювальна записка	+
Працевлаштування	відсутня інформація
Таблиця 1	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН та з урахуванням Національної рамки кваліфікацій. Наразі відповідність ЗК і СК дескрипторам НРК непереконлива
Таблиця 2	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, доктор філософії

Експерти:

- **Володимир Іларіонович ЛУГОВИЙ**, доктор педагогічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України; дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Жаннета Василівна ТАЛАНОВА**, доктор педагогічних наук, професор; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України;
- **Оксана Петрівна ВОРОБІЙОВА**, кандидат наук з державного управління, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Висновок.

Потребує доопрацювання як редакційного, так і відповідно до структури та змісту Методичних рекомендацій. Структура стандарту має відповідати затвердженій формі. Також обов'язково необхідно узгодити опис предметної області, а також визначити компетентності та результати навчання за рівнем доктора філософії (ураховуючи рівні бакалавра та магістра) з точки зору забезпечення рівня їх складності та відповідності НРК, використовуючи таксономію Блума та проєкт ЄС Тьюнінг.

Матриці відповідності (таблиці) складені дещо некоректно, що призводить до непереконливої обґрунтованості переліків – див. п.9, п.10 Загальних рекомендацій та Метод. рекомендації.

Назва розділу	Відповідність методичним рекомендаціям (коментарі та рекомендації)
Титульний лист	+
I Преамбула - зазначається назва Стандарту вищої освіти, назва, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та введено в дію;	відповідає
- вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників Стандарту – членів НМК, список залучених розробників, посади і назви організацій, де вони працюють;	Відповідає, але необхідно уточнити назву ЗВО без ДВНЗ, як інші назви ЗВО: Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування, заступник декана фінансово-економічного факультету, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
- наводяться дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК, зазначається інформація про врахування рекомендацій методичної експертизи та пропозицій галузевих державних органів, галузевих об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу;	Необхідно уточнити, адже методичної експертизи на 15.08.2023 не було: Стандарт розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні підкомісії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Науково-методичної комісії № 5 з бізнесу, управління та права Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол від 15 серпня 2023 р. № 3)
- зазначається дата та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти	відповідає
II Загальна характеристика	
- Рівень вищої освіти	відповідає
- Ступінь вищої освіти	відповідає

- Назва галузі знань	відповідає
- Назва спеціальності	відповідає
- Форми навчання	відповідає
- Освітня (і) кваліфікація (ї)	відповідає
- Професійна(і) кваліфікації	+
- Кваліфікація в дипломі	+
- Опис предметної області	<p>Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій.</p> <p><i>Пропозиція щодо редакції з урахуванням ICED-F 2013:</i></p> <p>Теоретичний зміст предметної області складають поняття, категорії і концепції фінансової теорії, які визначають закономірності функціонування й розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку; принципи, підходи до планування, скеровування, організації та контролю фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні.</p> <p>Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання, економіко-статистичні методи, методи економіко-математичного моделювання, методи прогнозування, моніторингу, контролю та цифрові технології в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку</p>
- Академічні права випускників	+
- Працевлаштування випускників	+
III - Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, та їх результатів навчання	+
IV Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти	+
V Перелік компетентностей випускника	
- Інтегральна компетентність	<p><i>Рекомендовано уточнити у такі редакції:</i></p> <p>Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку в умовах професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення</p>

<p>- Загальні компетентності</p>	<p>ЗК04 сформульовано як спеціальну компетентність. <i>Рекомендовано таку редакцію загальної компетентності:</i> ЗК04. Здатність діяти на основі системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору</p>
<p>- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>СК03 сформульовано як загальну компетентність. <i>Рекомендовано таку редакцію спеціальної компетентності:</i> СК03. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати українською та англійською мовами результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, опрацьовувати та ефективно використовувати наукову літературу за напрямом досліджень. <i>Відповідно до Метод. рекомендацій рекомендовано додати СК у такій редакції:</i> СК Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку в умовах професійної діяльності. Адже наявні СК визначають таку здатність тільки у дослідницько-інноваційній діяльності. Перелік СК не охоплює дескриптор НРК Ум2 (Уміння/навички). <i>Відповідно до НРК рекомендовано додати СК у такій редакції:</i> СК Здатність започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати процес наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності</p>
<p>VI Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання</p>	<p><i>Рекомендовано порівняти перелік РН з переліками РН бакалаврського та магістерського рівнів – РН не можуть дублюватися для різних рівнів та мають відрізнятися за рівнем складності.</i> Рекомендовано переглянути перелік РН з урахуванням пропозицій експертів щодо спеціальних компетентностей та вище запропонованої редакції Опису предметної області (ISCED-F), зокрема <i>відсутні</i> результати навчання з планування, скеровування, організації фінансової діяльності та послуг, моніторингу фінансових ресурсів організацій та осіб, надання фінансових послуг на корпоративному та індивідуальному рівні. Випускники аспірантури працюватимуть не тільки в академічній сфері, але й в бізнес структурах, отже необхідно передбачити відповідні результати навчання.</p>

	3 8 РН тільки 3 РН демонструють приналежність до спеціальності
VII Форми атестації здобувачів вищої освіти	
- Форми атестації	наявний
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	Повернути назву пункту відповідно до Метод. рекомендацій
- Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів)	Пункт повернути, але не заповнювати
- Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	Пункт повернути, але заповнювати за потреби
VIII Вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії)	Рекомендовано визначити, які саме СК та РН, що демонструють приналежність до спеціальності, мають входити до переліку від 1/3 (1 СК та 3 РН) до 1/2 (2 СК та 4 РН) визначених цим стандартом компетентностей і результатів навчання, для зазначення спеціальності 072 в освітній кваліфікації випускника відповідної освітньої програми
IX Вимоги професійних стандартів (за їх наявності)	+
- Повна назва та реквізити відповідного Професійного стандарту	-
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту	-
X Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм з підготовки фахівців для професій, для яких запроваджене додаткове регулювання (за необхідності)	Розділ відсутній
XI Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти	+
Пояснювальна записка	+
Працевлаштування	відсутня інформація
Таблиця 1	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН та з урахуванням Національної рамки кваліфікацій. Наразі відповідність ЗК і СК дескрипторам НРК непереконлива
Таблиця 2	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН

251 Державна безпека, магістр

Експерти:

- **Володимир Іларіонович ЛУГОВИЙ**, доктор педагогічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України; дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Світлана Андріївна КАЛАШНИКОВА**, доктор педагогічних наук, професор; член-кор. НАПН України, радник дирекції Інституту вищої освіти НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Жаннета Василівна ТАЛАНОВА**, доктор педагогічних наук, професор; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Висновок.

Потребує доопрацювання редакційного. Також обов'язково необхідно узгодити за потреби результати навчання за магістерським рівнем з рівнями бакалавра та доктора філософії з точки зору забезпечення рівня їх складності та відповідності НРК, використовуючи таксономію Блума та проект ЄС Тюнінг.

Матриці відповідності (таблиці) необхідно переглянути відповідно до рекомендацій експертів щодо спеціальних компетентностей та результатів навчання.

Назва розділу	Відповідність методичним рекомендаціям (коментарі та рекомендації)
Титульний лист	+
I Преамбула - зазначається назва Стандарту вищої освіти, назва, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та введено в дію;	відповідає
- вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників Стандарту – членів НМК, список залучених розробників, посади і назви організацій, де вони працюють;	+
- наводяться дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК, зазначається інформація про врахування рекомендацій методичної експертизи та пропозицій галузевих державних органів, галузевих об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу;	+
- зазначається дата та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти	відповідає
II Загальна характеристика	
- Рівень вищої освіти	відповідає
- Ступінь вищої освіти	відповідає
- Назва галузі знань	відповідає
- Назва спеціальності	відповідає
- Форми навчання	відповідає
- Освітня (і) кваліфікація (і)	відповідає
- Професійна(і) кваліфікації	+
- Кваліфікація в дипломі	+
- Опис предметної області	+
- Академічні права випускників	+

- Працевлаштування випускників	+
III - Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами спеціальності 251 Державна безпека, та їх результатів навчання	+
IV Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти	+
V Перелік компетентностей випускника	
- Інтегральна компетентність	+
- Загальні компетентності	Необхідно зменшити кількість ЗК для освітньо-наукових програм з 12 до 10 відповідно до Метод. рекомендацій
- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК-02 сформульовано як загальну компетентність. Також, перелік СК не охоплює такі дескриптори НРК: УмЗ Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності АВ1 Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів. <i>Пропозиція:</i> СК-02. Здатність здійснювати професійну діяльність у сфері державної безпеки в нових або незнайомих середовищах за наявності неповної/недостатньої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. СК-03.Здатність здійснювати планування виконання завдань із забезпечення державної безпеки та управління складними, непередбачуваними процесами, що потребують нових стратегічних підходів
VI Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання	<i>Рекомендовано порівняти перелік РН з переліками РН бакалаврського рівня та рівня доктора філософії – РН не можуть дублюватися для різних рівнів та мають відрізнятися за рівнем складності.</i> Запропонований перелік демонструє фокус деяких РН на теоретичних результатах навчання, варто переформулювати з фокусом на певну дію, яка здійснюється з використанням певних теоретичних знань. Рекомендовано переглянути перелік РН з урахуванням пропозицій експертів щодо спеціальних компетентностей.

	<p><i>Пропозиція:</i> РН-01. Управляти складними, непередбачуваними процесами у сфері державної безпеки, що потребують нових стратегічних підходів, застосовуючи теоретико-методологічні основи функціонування складових сектору безпеки і оборони держави РН-05. Вирішувати складні завдання з управління підпорядкованими силами (підрозділами) та органом управління за наявності неповної/недостатньої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності</p>
VII Форми атестації здобувачів вищої освіти	
- Форми атестації	наявний
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	наявний
- Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів)	наявний
- Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	наявний
VIII Вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії)	
	+
IX Вимоги професійних стандартів (за їх наявності)	
- Повна назва та реквізити відповідного Професійного стандарту	наявний
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту	
X Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм з підготовки фахівців для професій, для яких запроваджене додаткове регулювання (за необхідності)	
	наявний
XI Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти	
	+
Пояснювальна записка	
Працевлаштування	відсутня інформація
Таблиця 1	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків СК, РН та з урахуванням Національної рамки кваліфікацій. Наразі відповідність ЗК і СК дескрипторам НРК непереконлива
Таблиця 2	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків СК, РН

251 Державна безпека, доктор філософії

Експерти:

- **Володимир Іларіонович ЛУГОВИЙ**, доктор педагогічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України; дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Світлана Андріївна КАЛАШНИКОВА**, доктор педагогічних наук, професор; член-кор. НАПН України, радник дирекції Інституту вищої освіти НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Жаннета Василівна ТАЛАНОВА**, доктор педагогічних наук, професор; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Висновок.

Потребує доопрацювання як редакційного, так і відповідно до структури та змісту Методичних рекомендацій. Структура стандарту має відповідати затвердженій формі. Також обов'язково необхідно узгодити за потреби результати навчання за магістерським рівнем з рівнями бакалавра та доктора філософії з точки зору забезпечення рівня їх складності та відповідності НРК, використовуючи таксономію Блума та проєкт ЄС Тьюнінг.

Матриці відповідності (таблиці) необхідно переглянути відповідно до рекомендацій експертів щодо спеціальних компетентностей та результатів навчання.

Назва розділу	Відповідність методичним рекомендаціям (коментарі та рекомендації)
Титульний лист	+
I Преамбула - зазначається назва Стандарту вищої освіти, назва, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та введено в дію;	відповідає
- вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників Стандарту – членів НМК, список залучених розробників, посади і назви організацій, де вони працюють;	+
- наводяться дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК, зазначається інформація про врахування рекомендацій методичної експертизи та пропозицій галузевих державних органів, галузевих об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу;	+
- зазначається дата та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти	відповідає
II Загальна характеристика	
- Рівень вищої освіти	відповідає
- Ступінь вищої освіти	відповідає
- Назва галузі знань	відповідає
- Назва спеціальності	відповідає
- Форми навчання	відповідає
- Освітня (і) кваліфікація (і)	відповідає
- Професійна(і) кваліфікації	+
- Кваліфікація в дипломі	+
- Опис предметної області	Опис предметної області не залежить від рівня освіти та надає характеристики

	спеціальності, що виокремлюють цю спеціальність серед інших як самостійне явище. Необхідно Опис привести у відповідність до Опису за магістерським рівнем, де надано саме такі характеристики спеціальності 251
- Академічні права випускників	+
- Працевлаштування випускників	+
III - Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами спеціальності 251 Державна безпека, та їх результатів навчання	+
IV Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти	+
V Перелік компетентностей випускника	
- Інтегральна компетентність	<i>Рекомендація відповідно до вимог Закону та Метод. рекомендацій:</i> Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері державної безпеки України в умовах професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення
- Загальні компетентності	ЗК04 сформульовано як спеціальну компетентність, а не загальну, що не має бути прив'язана до спеціальності. <i>Рекомендовано таку редакцію загальної компетентності відповідно до Метод. рекомендацій:</i> ЗК04. Здатність діяти на основі системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору
- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	+
VI Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання	<i>Рекомендовано порівняти перелік РН з переліками РН бакалаврського та магістерського рівнів – РН не можуть дублюватися для різних рівнів та мають відрізнятися за рівнем складності.</i>
VII Форми атестації здобувачів вищої освіти	
- Форми атестації	наявний
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	наявний
- Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів)	Відсутній, повернути, але не заповнювати
- Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	Відсутній, повернути, але не заповнювати

VIII Вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії)	+
IX Вимоги професійних стандартів (за їх наявності)	наявний
- Повна назва та реквізити відповідного Професійного стандарту	
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту	
X Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм з підготовки фахівців для професій, для яких запроваджене додаткове регулювання (за необхідності)	наявний
XI Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти	+
Пояснювальна записка	+
Працевлаштування	відсутня інформація
Таблиця 1	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН та з урахуванням Національної рамки кваліфікацій.
Таблиця 2	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків СК, РН

Експерти:

- **Володимир Іларіонович ЛУГОВИЙ**, доктор педагогічних наук, професор; головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України; дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Світлана Андріївна КАЛАШНІКОВА**, доктор педагогічних наук, професор; член-кор. НАПН України, радник дирекції Інституту вищої освіти НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+;
- **Жаннета Василівна ТАЛАНОВА**, доктор педагогічних наук, професор; менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Висновок.

Потребує доопрацювання як редакційного, так і відповідно до структури та змісту Методичних рекомендацій. Структура стандарту має відповідати затвердженій формі. Також обов'язково необхідно узгодити опис предметної області, а також визначити компетентності та результати навчання за рівнем доктора філософії (ураховуючи рівні бакалавра та магістра) з точки зору забезпечення рівня їх складності та відповідності НРК, використовуючи таксономію Блума та проект ЄС Тьюнінг.

Матриці відповідності (таблиці) необхідно переглянути відповідно до рекомендацій експертів щодо спеціальних компетентностей та результатів навчання.

Назва розділу	Відповідність методичним рекомендаціям (коментарі та рекомендації)
Титульний лист	+
I Преамбула - зазначається назва Стандарту вищої освіти, назва, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та введено в дію;	відповідає
- вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників Стандарту – членів НМК, список залучених розробників, посади і назви організацій, де вони працюють;	+
- наводяться дані про розгляд та схвалення Стандарту НМК, зазначається інформація про врахування рекомендацій методичної експертизи та пропозицій галузевих державних органів, галузевих об'єднань організацій роботодавців та осіб, які здійснювали фахову та методичну експертизу;	+
- зазначається дата та номер рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яким погоджено Стандарт вищої освіти	відповідає
II Загальна характеристика	
- Рівень вищої освіти	відповідає
- Ступінь вищої освіти	відповідає
- Назва галузі знань	відповідає
- Назва спеціальності	відповідає
- Форми навчання	відповідає
- Освітня (і) кваліфікація (і)	відповідає
- Професійна(і) кваліфікації	+
- Кваліфікація в дипломі	+

<p>- Опис предметної області</p>	<p><i>Рекомендовано доопрацювати Опис предметної області, передусім Теоретичний зміст предметної області, з урахуванням МСКО 2013.</i></p> <p>Відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей спеціальність 194 співвіднесена з 0732 Будівництво та цивільна інженерія за МСКО 2013, де надана така характеристика 0732:</p> <p><i>Будівництво - це вивчення науки, технології та методів збирання, зведення та обслуговування громадських, комерційних, промислових і житлових споруд та їх обладнання.</i></p> <p><i>Цивільна інженерія - це вивчення планування, проектування, тестування та керівництва будівництвом великомасштабних будівель і споруд, включаючи системи транспорту, водопостачання, каналізації тощо (ISCED-F 2013:</i></p> <p><i>0732 Building and civil engineering</i> <i>Building is the study of the science, technology and techniques of assembling, erecting and maintaining public, commercial, industrial and residential structures and their fittings.</i> <i>Civil engineering is the study of planning, designing, testing and directing the construction of large-scale buildings and structures, including systems for transport, water supply, sewage etc)</i></p> <p>Опис предметної області не залежить від рівня освіти та надає характеристики спеціальності, що виокремлюють цю спеціальність серед інших як самостійне явище, отже необхідно Опис узгодити в стандартах за спеціальністю за всіма рівнями</p>
<p>- Академічні права випускників</p>	<p>+</p>
<p>- Працевлаштування випускників</p>	<p>+</p>
<p>III - Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами спеціальності 194 Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології</p>	<p>+</p>
<p>IV Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти</p>	<p>наявний</p>
<p>V Перелік компетентностей випускника</p>	
<p>- Інтегральна компетентність</p>	<p><i>Рекомендовано таку редакцію відповідно до вимог Закону та Метод. рекомендацій:</i></p> <p>Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій в умовах професійної та/або дослідницько-</p>

	інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення
- Загальні компетентності	+
- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК04, СК05, СК06, СК07 сформульовано як загальні компетентності без прив'язки до спеціальності.</p> <p><i>Рекомендовано таку редакцію:</i></p> <p>СК04. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у професійній, науковій або науково-педагогічній діяльності у сфері гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій</p> <p>СК05. Здатність представляти та обговорювати результати професійної діяльності та /або наукової роботи у сфері гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій державною та іноземною мовою в усній та письмовій формі, опрацьовувати та ефективно використовувати наукову інформацію з різних джерел.</p> <p>СК06. Здатність розробляти і удосконалювати конструкції об'єктів професійної діяльності, створювати наукові основи і методи розрахунку і оптимізації їх параметрів у сфері гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій.</p> <p>СК07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій</p>
VI Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання	<p><i>Рекомендовано порівняти перелік РН з переліками РН бакалаврського та магістерського рівнів – РН не можуть дублюватися для різних рівнів та мають відрізнятися за рівнем складності.</i></p> <p><i>Пропозиція відповідно до Метод. рекомендацій:</i></p> <p>РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень та здійснення професійної діяльності на рівні останніх світових</p>

	досягнень, реєстрації прав інтелектуальної власності
VII Форми атестації здобувачів вищої освіти	
- Форми атестації	наявний
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	наявний
- Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів)	Відсутній, повернути, але не заповнювати
- Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	Відсутній, повернути, але не заповнювати
VIII Вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії)	Відсутній Необхідно визначити вимоги
IX Вимоги професійних стандартів (за їх наявності)	Відсутній, повернути, але не заповнювати
- Повна назва та реквізити відповідного Професійного стандарту	
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту	
X Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм з підготовки фахівців для професій, для яких запроваджене додаткове регулювання (за необхідності)	Відсутній, повернути, але не заповнювати
XI Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти	+
Пояснювальна записка	+
Працевлаштування	відсутня інформація
Таблиця 1	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН
Таблиця 2	Необхідно доопрацювати відповідно до Метод. рекомендацій після перегляду переліків ЗК, СК, РН